

DOKTORAT PANI MGR LIC. KAROLINY MAZUR

Dnia 29 września 2020 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej Pani mgr lic. Karoliny Mazur pt.: *Obowiązek wiernych zarządzania potrzebom Kościoła po Soborze Watykańskim II*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Henryka Stawniaka. Obrona odbyła się z wykorzystaniem technologii informatycznych.

Obronie przewodniczył ks. dr hab. Dariusz Borek, prof. uczelni, Dziekan WPK UKSW.

Doktorantka w autoprezentacji przedstawiła temat swojej pracy. Analizując księgę piątą Kodeksu *Dobra doczesne Kościoła*, wskazała na kan. 1261 § 2 KPK zawierający klauzulę odsyłającą do kan. 222 § 1 KPK, znajdującego się w księdze drugiej *Lud Boży*, w części drugiej *Obowiązki i prawa wiernych chrześcijan*, stanowiący o obowiązku wiernych zarządzania potrzebom Kościoła, aby posiadała środki konieczne do sprawowania kultu Bożego, prowadzenia działalności apostołskiej i charytatywnej oraz do tego, co jest konieczne do godziwego utrzymania szafarzy. Przypomniała, że potrzeby Kościoła pokrywają się z celami własnymi Kościoła, o których mowa w kan. 1254 § 2 KPK.

W swojej pracy doktorskiej postawiła pytania badawcze formułujące problem dysertacji. Po pierwsze: dlaczego kanon stanowiący o obowiązku wiernych zarządzania potrzebom Kościoła znalazł się w księdze drugiej a nie piątej Kodeksu? Jakie są potrzeby Kościoła? W jaki sposób wierni zarządzają potrzebom Kościoła? Oraz czy osoby przynależące do innych Kościołów lub wspólnot religijnych bądź osoby niewierzące obowiązane są wspierać Kościół? Jeśli tak, to na jakich zasadach? Zauważyła, że problem analizowany w pracy, tj.

obowiązek wiernych zarządzania potrzebom Kościoła, jest także ważny i aktualny z uwagi na obecną sytuację, w jakiej znajduje się wspólnota kościelna. Przedstawiciele wielu środowisk błędnie uważają, że Kościół katolicki jest podmiotem uprzywilejowanym. Jednakże w praktyce kościelne osoby prawne, podobnie jak świeckie osoby prawne, korzystają z finansowania przez Państwo.

W pracy Doktorantka zastosowała metodę historyczno-prawną oraz prawnoporównawczą, opierając się na źródłach prawa kanonicznego powszechnego i partykularnego oraz prawodawstwa państwowego, jak również na bogatej literaturze przedmiotu – polskiej i zagranicznej, celem ukazania procesu kształtowania się kanonu stanowiącego o obowiązku wiernych zarządzania potrzebom Kościoła, przedstawienia i omówienia najważniejszych potrzeb Kościoła oraz sposobów ich realizacji. Odniosła się także do orzeczeń sądowych wydanych przez Trybunał Konstytucyjny i inne sądy powszechne, które wielokrotnie konkretyzują regulacje prawne, bądź usuwają luki występujące w prawodawstwie państwowym.

Problematyka dotycząca obowiązku wiernych zarządzania potrzebom Kościoła nie została dotychczas opublikowana w polskiej literaturze kanonistycznej. W wielu opracowaniach książkowych bądź w artykułach naukowych można znaleźć wybrane dzieła Kościoła, jednakże z pominięciem kan. 222 § 1 KPK. Jednymi z głównych osób zajmujących się badaniami w tym zakresie są m.in. prof. Javier Hervada, prof. Mariano López Alarcón, ks. prof. Jean-Pierre Schouppe, a z polskich kanonistów: ks. prof. Dariusz Walencik i ks. prof. Tadeusz Stanisławski.

Prezentowana praca doktorska składa się z pięciu rozdziałów. Ukazuje proces kształtowania się kan. 222 § 1 KPK, przedstawienia potrzeb Kościoła oraz sposobów ich zarządzania. Problematyka dotycząca prawa Kościoła domagania się od wiernych środków do realizacji właściwych sobie celów, o których wspominał *Codex Iuris Canonici* z 1917 r. w kan. 1496, była przedmiotem licznych i wielowiekowych debat wśród kanonistów. Dyskusje nasiliły się w momencie podjęcia decyzji o konieczności rewizji Kodeksu z 1917 r. i uchwalenia nowego Kodeksu, uwzględniającego nauczanie ojców Soboru Watykańskiego II oraz dokumenty posoborowe.

Pierwszy rozdział przedstawia historyczno–prawną analizę kan. 222 § 1 KPK, poczynszyszy od *Codex Iuris Canonici* z 1917 roku, z uwzględnieniem nauczania Ojców *Vaticanum II* na ten temat, aż do aktualnie obowiązującego KPK oraz proces kształtowania się kanonu stanowiącego o obowiązku wiernych zaradzania potrzebom Kościoła.

Aby zrozumieć istotę obowiązku z kan. 222 § 1 KPK i umieszczenia go w księdze drugiej, a nie piątej Kodeksu, konieczne jest odniesienie się do terminu *lud Boży*, wypracowanego przez ojców *Vaticanum II*, będącego zarazem tytułem księgi drugiej KPK z 1983 r. Omawiając tę tematykę należy się odnieść także do kanonów będących w innych księgach Kodeksu, które podobnie jak kan. 222 § 1 KPK powstały z kan. 1496 CIC 1917, a mianowicie do kan. 1254 § 2, mówiącego o celach własnych Kościoła, do kan. 1260 stanowiącego o wrodzonym prawie Kościoła do domagania się od wiernych środków do realizacji właściwych sobie celów oraz do kan. 1361 mówiącego o uprawnieniu wiernych do przekazywania dóbr kościelnych oraz o prawie biskupa diecezjalnego i informowania wiernych o treści kan. 222 § 1 KPK.

Drugi rozdział pracy doktorskiej przedstawia potrzeby Kościoła wynikające ze sprawowania kultu Bożego i prowadzenia działalności charytatywnej Kościoła. Prawodawca przyznaje wiernym szereg uprawnień, m.in. prawo do otrzymywania sakramentów świętych i Słowa Bożego, prawo do uczestnictwa w czynnościach liturgicznych, pełnienia określonych funkcji liturgicznych, m.in. lektora, akolity, ministranta, członka chóru kościelnego. Tym uprawnieniom wiernych odpowiada obowiązek z kan. 222 § 1 KPK. Wierni są zobowiązani uczestniczyć fizycznie i duchowo w ofierze Eucharystycznej w niedziele i w dni świąteczne. Te dni powinny być dla nich dniami powstrzymywania się od wykonywania pracy. Doktorantka wskazała, że jest potrzeba wypracowania między stroną kościelną i państwową porozumienia w tym zakresie. Aktualnie obowiązujące prawodawstwo państwowe zawiera wiele nieścisłości i luk prawnych oraz przewiduje niski wymiar kary za ich naruszenie, dlatego też wielu pracodawców stara się omijać te przepisy, a nawet się do nich nie stosuje. Działalność charytatywna zajmuje centralne miejsce w życiu Kościoła, dlatego też wierni mając na uwadze kan. 222 § 1 KPK obowiązani są wspierać

Kościół w posłudze charytatywno–opiekuńczej, którą mogą realizować w wymiarze indywidualnym, bądź wspólnotowym. Indywidualna posługa charytatywna pochodzi od wszystkich wiernych, którzy zaspokajają potrzeby materialne i duchowe osób potrzebujących. Przejawem posługi charytatywnej w wymiarze wspólnotowym jest wspieranie organizacji charytatywnych na szczeblu krajowym, jak np. Caritas Polska, na szczeblu diecezjalnym – Caritas diecezjalne, i inne kościelne ośrodki pomocy.

Trzeci rozdział pracy doktorskiej przedstawia potrzeby Kościoła wynikające z działalności apostołskiej, dotyczące budowy i utrzymania obiektów sakralnych i kościelnych. Wierni, aby mogli realizować obowiązek z kan. 222 § 1 KPK, potrzebują miejsc, w których mogliby celebrować akty kultu Bożego. Dlatego konieczne jest zapewnienie im odpowiedniej liczby kościołów, sanktuariów, kaplic oraz innych obiektów sakralnych i kościelnych. Wierni, mając to na uwadze, obowiązani są wspierać wymienione obiekty sakralne i różne inne budynki, przyczyniając się do ich wsparcia i do ich utrzymania. Do obowiązków wiernych należy zaradzanie potrzebom Kościoła wynikającym z działań apostołskich, do których zaliczyć trzeba także posługę nauczania. Kościół zgodnie z kan. 222 ma prawo do zakładania i prowadzenia szkół katolickich wszelkiego typu i stopnia, uniwersytetów katolickich i kościelnych, a także innych ośrodków, w tym także katolickich ośrodków akademickich studentów, którzy uczą się na uczelniach niepaństwowych. Wierni obowiązani są wspierać finansowo, osobiście i duchowo wspomniane przedsięwzięcia. Dotyczy to także osób przynależących do innych Kościołów i wspólnot religijnych, jak również osób niewierzących, bo mogą korzystać z dobrodziejstw, jakie oferują wspomniane jednostki. Dlatego te osoby też obowiązane są wspierać finansowo, osobiście i duchowo działalność kościelną w tym zakresie.

Czwarty rozdział pracy doktorskiej omawia problematykę godziwego utrzymania szafarzy. Tematyka wynagrodzeń szafarzy zrodziła się na Soborze Watykańskim II i znalazła wyraz m.in. w dekrecie *Presbyterorum ordinis*. Ojcowie *Vaticanum II* wprowadzili wiele kluczowych zmian, m.in. zniesli system beneficjalny, stąd też powstała konieczność ponownego prawnego sposobu uregulowania

utrzymania szafarzy, która by obejmowała problematykę ubezpieczenia społecznego, jak również zabezpieczenia innych potrzeb diecezjalnych. Nowe regulacje prawne zostały implementowane do KPK z 1983 r. Duchowni pełniący posługę duszpasterską nie są pracownikami w rozumieniu Ustawy *kodeks pracy*. Ich wynagrodzenie jest uzależnione od hojności wiernych, od dobrowolnych ofiar za sprawowanie posług religijnych, za odprawienie Mszy św. w określonej intencji, z okazji misji i rekolekcji czy kolędy. Dlatego też wierni mając na uwadze kan. 222 § 1 KPK obowiązani są wspierać finansowo szafarzy.

Piąty rozdział pracy doktorskiej przedstawia sposoby zarządzania potrzebom Kościoła. Wierni obowiązani są wspierać finansowo, osobiście i duchowo Kościół. Do świadczeń finansowych wiernych należy zaliczyć uiszczanie zobowiązań podatkowych nakładanych na kościelne osoby prawne w postaci podatku: diecezjalnego, *seminaristicum*, nadzwyczajnego dla pokrycia potrzeb diecezjalnych. Wierni zarządzają potrzebom Kościoła przekazując dobrowolne ofiary za udzielanie sakramentów świętych, sakramentaliów, z okazji odprawienia Mszy świętych w określonej intencji, ponoszą opłaty za wykonanie aktów prawnych lub za wykonanie reskryptów Stolicy Apostolskiej, organizują i wspierają zbiórki zwyczajne bądź nadzwyczajne. Kościelne osoby prawne mogą ubiegać się o zwolnienia podatkowe, aby efektywniej wypełnić swoją posługę. Mogą m.in. ubiegać się o zwolnienie z podatku osobowego od osób prawnych, od podatku rolnego, leśnego, od nieruchomości po spełnieniu warunków przewidzianych w ustawach regulujących poszczególne zobowiązania podatkowe, jak również w ustawach wyznaniowych. Do świadczeń finansowych wiernych należy także zaliczyć subwencje, zbiórki, jak również darowizny. Państwo przewiduje również możliwość przekazywania kościelnym osobom prawnym subwencji bądź dotacji na określone dzieła kościelne, m.in. na szkolnictwo, czy ochronę dóbr kultury. Obowiązek zarządzania potrzebom Kościoła może być także zrealizowany poprzez świadczenia osobiste: przez oddanie swojego czasu Kościołowi, swoich osobistych cech. Do tego rodzaju świadczeń należy zaliczyć m.in. sprawowanie sakramentów świętych, głoszenie Słowa Bożego, życie w celibacie czy małżeństwie, oddanie

swojego życia Bogu i rozpoczęcia pracy dla dobra Kościoła w formie wspólnotowej, bądź indywidualnej, branie udziału w różnych inicjatywach kościelnych, pełnienie posługi lektora, akolity, komentatora, ministranta, członka chóru kościelnego, wykonywanie czynności *pro publico bono* w obiektach katechetyczno-duszpasterskich, nauczanie religii w szkołach różnego typu i stopnia, wykonywanie pracy jako pracownik akademicki, bądź administracyjny na uczelniach kościelnych i państwowych. Wierni mając na uwadze kan. 222 § 1 KPK nie mogą ograniczać się jedynie do świadczeń o charakterze finansowym bądź osobistym, ponieważ natura Kościoła wymaga także innego rodzaju świadczeń. Do tego należy uwzględnić świadczenia duchowe wiernych: modlitwę, czynki, apostołskie przedsięwzięcia, czynne uczestnictwo w ofierze Eucharystycznej w niedziele i dni świąteczne, wypoczynek ducha i ciała, efektywną pracę.

Doktorantka w swojej pracy wykorzystała bardzo obszerny materiał źródłowy oraz literaturę przedmiotu. Zastosowana metodologia była odpowiednia dla poszczególnych części pracy.

Recenzenci pracy doktorskiej wskazali jej pozytywne walory oraz przedstawili uwagi krytyczne. W końcowych wnioskach obaj recenzenci ocenili rozprawę jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo dysertacjom doktorskim, tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym.

Przewodniczący obronie, Ksiądz Dziekan dr hab. Dariusz Borek, prof. uczelni, ogłosił, że Rada Dyscypliny Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy, opinie Recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała Pani mgr lic. Karolinie Mazur stopień naukowy doktora nauk społecznych w dyscyplinie prawo kanoniczne.

ks. Andrzej Sacher
Wydział Prawa Kanonicznego
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie